
TXANGO LUZE SAMARRA

Era asko dazauguz geografi edo lurraldeak eza-gutzeko, eta ez dozu eskasena ibilliz lortzen dana. Asmo orri berea emon nairik, urte asko dira Zor-notza'ko andra-gizonak eta gazteak, urtero, udaldian atan be, euren lau-bost eguneko ibillaldia dagiela. Olan, Euskalerrria lenengo eta gero España. Frantzia, Italia, ta abar, polito arakaturik daukaguz. Orrela, berba egitean, guzur-zabaltzaille baiño geiago gara egi-esaleak ibilitako lurralde ta tokiak aitatu ta miñean darabilguzenean.

Aurten, igaz, Lurdesera ibillaldia egin ondoren erabagi genduanez, ibilte luze-samurra izan erren, osotu genduan geurea, lau eguneko txangoa Fatima, Santiago, Kovadongako ibillaldia. Ona berau zerbait zeazturik.

Seiretan, eguna argitu nairik, deika neukazan ate nagusian; or zan lau egunez erabiliko ginduzan autobusa, ez aundi ez txiki, nasai samarra. Eta bagoaz kotxea beterik. Erletxetan zear, autopistatik, bizi-bizi argituz eguna, eta gu otoi batzuk egin ondoren, bala-bala indartsu, egingo dogun osterea marmai-gai.

Olan, konturatu barik gara Miranda'n, Pankorbo'n, Bibrieska'n eta Burujula'n giro otz samarra, eta zerbait artzeko, geldi-unea. Ederto etorri jaku. Eta aurrera Burgos uria albora, eskumarantza itxiaz, oindiño erdi-lo daukaguna ain zuzen. Pozez goaz, Simanca, Valladolid, Dueñas, Tordesillas (piñadi batetik igarotean, gomutapen gozo bat) Salamanca laster, Larramendi eta Unamuno'k ainbat urtean euskaldun gazteai irakatsi eutsen uri zabal txukuna.

Gredos mendatea ezker eta Peñas de Francia, eskoi (orain amabi bat urte emen dan Ciudad Rodrigo'tik joan giñan gu Fatimara'ra); Bejar'en bazkaria eta atsedeen-aldia. Extremadura'n sartu gara; eman udalekuak eta kerexaz baterik bazterrak. Gelditzeko diño batzuk. Caceres ez urrin, eta urriño, eskuma aldera, Koría eta Urdes barranean gure antxiño Busako bakartetxea.

Azken urteotan oso aunditu jaku Caceres, ona etorri jakuzanak an falta. Batetik bestera ixillik

igaro dogu, bizi gurari biziz agiri jakun aintxiño uria Merida ta besteak emengoak dituzu. Beste ekitaldi bat eta Badajoz'en gara, Igarri barik Portugal'en gagoz. Zuri lerden sarrerako uria; zugatez inguruak, mastiak ondo jabonik, bide zabalak... Ara-ona erdi galduz ibilli odoren, ona Fatima'ra eroango gaitun autopista.

FATIMA

Zain geunkazan otelean aparía zerbitzeko. Toki atsegiña; aurrez aurre doguz Fatima'ko Ama eta inguruak. Orduantxe egiten zan eguneroko prozeiñoan parte arte nai, baiña berandu samar, genduan. Nekaturik be ba'gengozan eta lotara.

Urrengo goizean etzan ajerik; goxaldu orduko an zan jentea, ikus-miran, bazterrak zear. Andra Mariaren omenez oraintsu jasotako konplejuan niri eragin eustenak iru oneik izan ziran; Goian eleiza nagusia, ederra benetan, oraintsu amaitua: jente askoren artean meza entzun genduan, gero bazterrak arakatuz; oraingoa izan arren, leengo gauza eder asko daukaz, erretaula, bidrierak, pulpitu bi, autortegiak ugari, altara txikiak, ezker-eskuma guztiz dotorea; bertara igoteko mailladi luze sakon zabalak, eta bean ezkerretik aterpe aundi eroso bertara erromesak mezak esan eta entzuteko. Onetan eta beste zer askotan Lourdes'en antz pizkat agiri da. Toki apaiña eta ederra bene-benetan, ikusgarria.

Gosaldu ondoren geure gauzak artu, otelekoak eskertu ta aurrera. Asko toki ederrean, Andra Mariari azken agurra egin eziño: beste urte baten ba, ara biurtu bear ei da lau egunerako. Olakoetan bakotxak daki zer agindu ta zer eskatu, barru guztiak ez bait dira bardiñoak.

SANTIAGO

Esku-agurka itxi genduan Fatima. Autopistaz, Portugal zearbide ederra beetik gora, eta goiz ede-

rragoa. Ezker-eskuma amairik bako eukaliptus sailak. Bada eukalipturik Portugalen. Itxas-aldeko erri nagusienak, Porto Aveiro, Viana do Castelo ta besteak, naiko aberatsak arraiñez eta industriz, eta turismoz; barrurantz geratzen dira antxiñako errialde ospetsuak.

Or muga Miño. Orense'tik datorren ibai zabal ondoan; leendik be emen ibilliak gera keltarren oroiz beteriko Teklan, La Guardia (Olabide'k emen osotu eban Kempis euskeratzea, urteetan berton bizi izanik). Naziño bi arteko burdiñez zubi luze sendoa Miño gaiñean. Andik laster giñan Vigo'n: emen bazkaria, aparia ta loa. Naiko emengo bertoko itxaso, portu, kale, etxe, mendarte eta edertasunak ikusi, miretsi eta txastatzeko.

Konpostela'n gu urrengo egunean, goizetik. Ate Santutik sartu giñan. Gogo bizi ta itzalez. Jentez beterik orduko eleiza zabal ederra; andik ordu bettera lez meza nagusia; esale eta kantu-erakusle egoan meza ta kantu zuzandaria. Ni burdian eta enparauok zutik. Ez gintzazan txarto egokitu mezari jarraitzeko. Mundu guztiko jentea zan bertan, izlariak iragarri ebanek. Santiago, zapatua baiño izan ezta be, kanpo ta barru jentez, erromesek kuin-kuin; jentea gu lez ase-ase egiñik, kantu, itzaldi ta abar, egiaz aderto; azkenez, botafumeriroz eleizea ta bazter - zoko guztiak lurruntzen ziralara, kantu zoragarria erriak abots batez. Nik sarri gogoratu neban gure erria, gure aurretikoakaz batera.

Bazkaldu eta ondoren. Eleizea ta abar, zeatzago begiratz, Ribadeo'rako bidean. Emen be, urretik eta urrundik, esku-kiñuka agur egin geuntsoan Santiago gure zaindariari. Laugarrenez da gure arako txangoa.

KOBADONGA.

Odei baltzak etozan itxas-aldeetik gu geure gau egoitzera orduko. Ribadeo, uri barri bikaina, itxasertz-ertzean, gaur turista asko doaz bertera. Gu be. Gosaldu, argazkiak atera eta Jijon'etik zear Kobadonga'ra. Domekea da. Gora-bera ta biur-une asko bidean zear; zentzuna joan jake batzui baiña Arrionda'tik laster bazkal orduan senera datoz barriro be.

Erri ortan, ez dakit nungo jentez, Zornotza'n igandez lakoxe plazakoa egin daroe. Bitzi-saltzailleak ugari! Ementxe bazkalduko dogu, Kobadonga baiño dozena bat kilometro leenago. Jateko ordu bikaiñean gara. Zer jango ete? Asturiastarrak ez ete gogoko "fabada"? Or aurrez-aurre platerkada gizenak, aste guztian goserik egon ba lira lez. Ba-da emen sabela zegaz berotu!

Ondoren Kobadonga'ra. Koba-zulo gaiñea jentez gaiñezka. Argiak ta lorak ugari, egunero bezela. Agurtza esaten da, gu be "Agur Mariaka". Onetan, tunel baltza igarota, andra gazte bat be launiko datorrela, urreratu jaku, ondoan egokiturik; kezkatu dager. Ordu erdi bat eta guk an izten. Ondoren bardin beste batek be.

Gu muiño gaiñeko eleizazabal-ederrera goaz; igandea da-ta, mezatera. Meza-ostean batzuk Europa'ko Zingiretara igon nai, baiña urri genbiltza denporaz. Eta atx-arteko Amari agurka etxerunzko bidean jarri giñan zazpirak inguruan. Trokarte berdez ibillirik, emen Junkera, eta ezin aurrera egin "korbata" batzuk erosi barik; gozoak dituzu izan be gozoki oneik. Neuri be eskuratu eustesan sorta bi, prallientzat ao-gozagarri urrengo goizetan.

Lau egunez asko ikusi ta ikasi genduan, pozetan genkarzan bioatzak, igarri barik errez bideak, Torrelavega, Moz, Laredo, Oriñon, Isla, Castro... Andik Muskiz'erakoa, bide barritik beingoan iruntsi genduan. Zerbait apaltzeko nik, Castro' n geratu nai; nire erromesak, alan be, etziran sabel-gose, etxe-gose baiño. Gaberdirako Zornotzan gengozan, lo gozotan.

AITA ONAINDIA

>I= >I= >I=